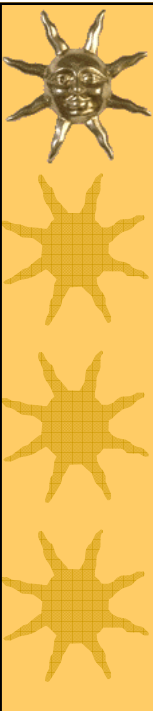

*Lasten ja vanhempien
vertaisryhmätoiminta*

Vanhempien- ja lastenryhmien
palaute ja toiminnan arviointi vuosilta
2003-2004
PsT Maarit Alasuutari
elokuu 2005

*Arvioinnin tarkoitus ja
menetelmät*

- ★ tavoitteena on ollut tarkastella vanhempien ja lasten kokemuksia ryhmätoiminnasta
- ★ vertaisryhmien merkitystä ja vaikutuksia osanottajien omasta näkökulmasta
- ★ toteutettu haastattelemalla ryhmiin osallistuneita perheenjäseniä ryhmätoiminnan päättymisen jälkeen

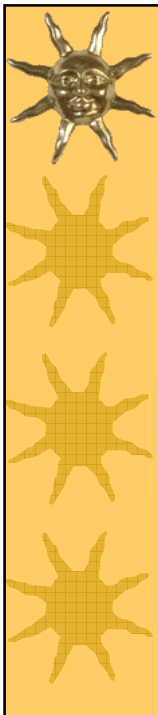
Haastatteluun osallistuneet

- ★ 8 perhettä osallistunut ryhmiin vuosina 2003 ja 2004
- ★ 3 kahden huoltajan ja 5 yhden huoltajan perhettä
- ★ yhtä perhettä ei tavoitettu
- ★ yhteensä 16 perheenjäsentä
- ★ aikuisia 8
- ★ 6 äitiä, 2 isää
- ★ lapsia 8
- ★ haastatellut lapset olivat iältään 8-11 –vuotiaita.

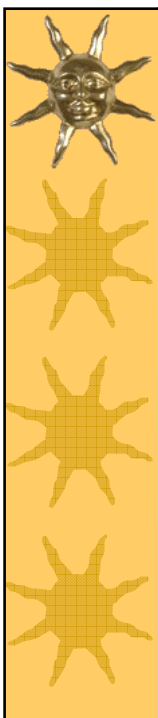
Vanhempain ryhmätoiminnan palaute

- ★ yleisesti hyvin myönteinen
- ★ ryhmien ilmapiiriä kuvattiin hyväksi
- ★ ryhmissä mahdollistui vastavuoroinen henkilökohtaisten asioiden ja kokemusten käsittely

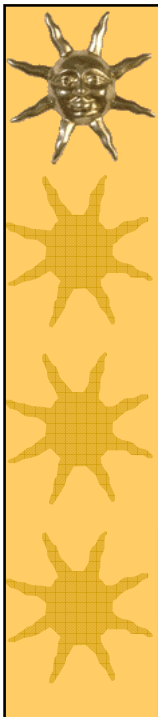
Vertaisryhmän merkitys

- ★ voi tavata ihmisiä, joilla on samanlaisia vaikeuksia kuin itsellä (6/8 vanhempaa)
- ★ ryhmät myös välittivät tietoa mielenterveysongelmista ja niiden merkityksestä perhe-elämässä
- ★ henkilökohtainen prosessoivuus: puolet vanhemmista kuvasi eri tavoin, kuinka ryhmäkokoontumiset herättivät vahvastikin pohtimaan oman elämän kysymyksiä ja jossain tapauksessa omaa vointia

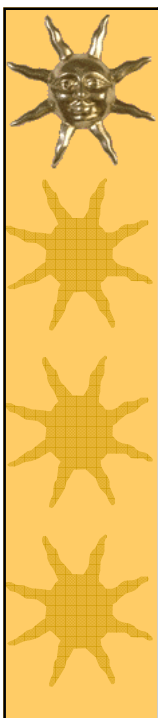
Vaikutus vanhemmuuteen

- ★ vaikutus käsityksiin omasta vanhemmuudesta tai vanhempana toimimiseen
 - uutta suhtautumista lapsen rajoittamiseen ja lapsen kaipaaman myönteisen tuen havaitsemista
 - tunnistaneensa lapsen liiallisen vastuunoton, johon he olivat myös sittemmin puuttuneet
 - ideoita avioeron jälkeisten lasten huoltoon liittyvien käytäntöjen toteuttamisesta

Vaikutus vuorovaikutukseen

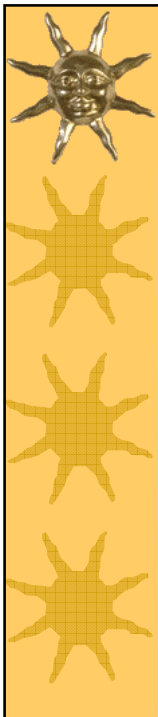
- ★ vuorovaikutuksen muutoksia, jotka vanhemmat nimesivät ryhmän vaikutuksiksi
 - aiemmin ongelmalliset yhteenotot vanhemman ja lapsen välillä olivat loppuneet
 - vanhemman kokemat syyllisyydentunteet olivat helpottuneet ja sen myötä hän oli myös muuttanut arkista toimintaansa lapsen kanssa
 - myönteiset tunteet lasta kohtaan olivat kasvaneet ryhmän myötä ja samalla myös yhdessäolon tavat olivat muuttuneet
 - ryhmätoiminta oli herättänyt vanhempien ja lasten välillä keskustelua mielenterveyden asioista

Vaikutus perheen yhtenäisyyteen

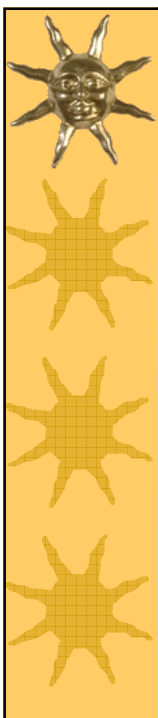
- ★ keskustelujen ja vuorovaikutuksen avoimuuden lisääntyminen kaikkien perheenjäsenten kesken
- ★ haastatellut miehet kuvasivat perheen yhteisyyden kasvamista

” Meillä suhteet parani ei o koskaan ollu näin hyvät... Mä jälkeenpäin aattelin että se kokos meidänkin perheen ihan.”

Lasten ryhmä vanhempien silmin

- ★ lapset olivat pääasiallisin syy, miksi ryhmätoimintaan oli lähdetty mukaan
- ★ vanhempien mukaan lapset olivat viihtyneet ryhmässä
- ★ ryhmä oli jotenkin helpottanut lapsen mieltä
- ★ ryhmä reipastuttanut lasta
- ★ lasten mahdollisuus saada jatkossa samantyyppistä tukea herätti kysymyksiä ja huolta

Johtopäätökset

- ★ Vanhempien- ja lastenryhmätoimintaa voidaan pitää perustaltaan aikuislähtöisenä
 - tulevat ryhmiin vanhempien aloitteesta
 - määrittävät osallistumisen motiivit ja lasten tuen tarpeen
- ★ Vanhemmat olivat yleisesti varsin tyytyväisiä ryhmiin ja kertoivat saaneensa ryhmässä niitä asioita, joita toivoivat.
 - ryhmällä oli ollut myönteisiä vaikutuksia osallistujien elämässä.

Vertaistuen merkitys

- ★ Keskeinen tekijä ryhmän merkityksen muodostumisessa olivat muiden osallistujien elämäntarinat ja kertomukset
 - toisten, ei-ammattilaisten kuuleminen herätti ja antoi välineitä oman tilanteen tarkasteluun
 - osallistujien välille oli syntynyt sellaista yhteisyyttä, joka tuotti toisentyypistä ymmärrystä kuin ammattilaisen kanssa käytävässä keskustelussa

Ryhmänvetäjän roolin merkitys

- ★ osallistuneille vanhemmille ei ollut ensisijaista se, että ryhmänvetäjä osasi puhua mielenterveysongelmista tai psykiatrisesta sairastamisesta
- ★ keskeistä oli se, että ryhmänvetäjät loivat sellaisen keskustelutilan, joka mahdollisti kaikkien osallistumisen

Muutostarpeet

- ★ Vanhempien haastatteluissa ei tullut esiin sellaista kritiikkiä, jonka perusteella vanhempien ryhmätoimintaan olisi syytä ehdottaa jotain konkreetteja muutoksia

Lasten palaute

- ★ kaikki haastatellut lapset kertoivat viihtyneensä ryhmässä
- ★ mukavia asioita
 - se, että ryhmässä tehtiin kaikenlaista
 - kaverit
 - vetäjät kivoja
- ★ ikäviä asioita
 - ryhmän loppuminen
 - isommat lapset toivoivat enemmän keskustelua tekemisen sijaan
 - kirjoitustehtävät eivät olleet kaikille niin mieluisia

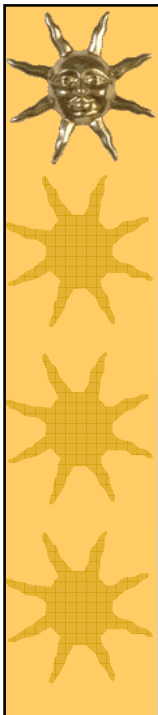
Ryhmän hyödyt lasten mielestä

- ★ muutama kertoi saaneensa ryhmästä tietoa vanhemman sairaudesta
- ★ joku oletti vanhempansa saaneen lisää tarvitsemaansa tietoa
- ★ eräs lapsi kertoi riitojen vähenemisestä vanhemman kanssa
- ★ toinen taas isän tapaamisten helpottumisesta

Miten puhua lapsen kanssa?

- ★ riippumatta lasten iästä, mielenterveyssanasto ja siihen liittyvä ammatillinen terminologia eivät useinkaan olleet sellaista kieltä, jolla lapset keskustelevat omasta vanhemmastaan ja tämän tilanteesta
- ★ niinkin arkinen sana kuin masennus saattoi olla lapsille haastatteluissa hyvin hankala
- ★ vanhemman mielenterveyden ongelmia pohdittiin ennen kaikkea arkisen toiminnan, vuorovaikutuksen ja tavallisten tunnetilojen (ilo, suru) kuvausten avulla

Vertaisuus lasten kesken

- ★ noin puolet lapsista oletti, että muiden lasten perheissä oli jotenkin samanlainen tilanne kuin omassa perheessä
- ★ samanlaisuus ymmärrettiin joko avioeron tai mielenterveysongelmien kautta
- ★ puolelle lapsista perheiden samanlaisuus tai erilaisuus taas ei jäänyt mieleen tai ei ollut merkityksellistä.

Lasten käsitys siitä, miksi he olivat ryhmässä

- ★ osa yhdisti ryhmän toiminnan vanhemman ongelmiin
- ★ eräs lapsi kertoi vasta ryhmäkeskusteluissa saaneensa tietää, että vanhemmalla oli mielenterveyden ongelmia
- ★ osa sen vuoksi, että vanhemmat olivat eronneet
- ★ eräs lapsi taas yhdisti ryhmässä käymisen riitoihin vanhemman kanssa.
- ★ joku ei osannut sanoa, miksi oli tullut ryhmään

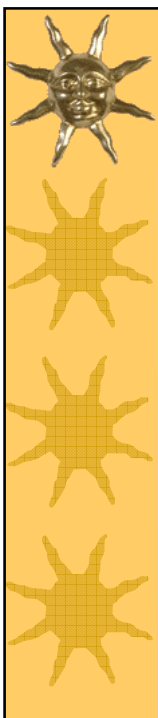
Lapset ja aikuiset antavat eri merkityksiä ryhmälle

- ★ lapset jäsentävät ja ymmärtävät ryhmässä olemisensa eri tavoin ja aikuisten ajattelusta poiketen
 - vanhemman mielenterveysongelmat, ero, riidat, merkitys paikkana, jossa oli – toisin kuin arjessa – turvalliset ja aikuisten hallitsevat kaverisuhteet
 - ei ole ongelma vaan itsestänselvyys
 - tärkeää on se, että ryhmä antaa vastauksia lasten omiin kysymyksiin sekä tuottaa lapsille myönteisen kokemuksen heistä itsestään ja heidän perheestään

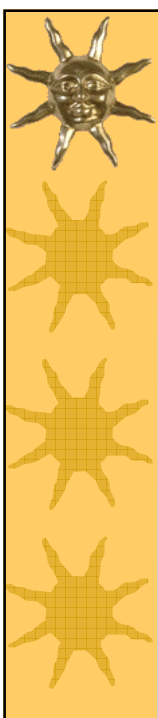
Kehittämisehdotuksia lasten ryhmien ohjaamiseen

- ★ lasten merkityksenannot ovat tärkeitä ryhmän ohjaamisen ja siinä käytävien keskustelujen näkökulmasta
 - ryhmän vetäjillä on tärkeää olla riittävästi tietoa siitä, miten vanhemmat ovat puhuneet lapselleen ryhmistä, vanhemman vaikeuksista ja perheen tilanteesta
 - ryhmään osallistumisen tarkoituksesta ja tavoitteista on syytä keskustella erityisesti lasten kanssa aiempaa tarkemmin

Leimautuminen/ häpeä

- ★ mielenterveysongelmiin liitetty sosiaalinen stigma oli lasten mielessä varsin vahvana
- ★ vanhemman vaikeuksista ei ollut yleensä puhuttu kavereille esimerkiksi kiusaamisen pelon vuoksi
- ★ vain yksi lapsista oli maininnut parhaalle ystävälleen ryhmässä käymisestä
- ★ eräs lapsista puhua avoimesti häpeästä, joka liittyi perheen tilanteeseen

Häpeän käsittely

- ★ psyykkisiin ongelmiin liittyvää leimaa tai stigmaa ei voida kuitenkaan ratkaista yksinkertaisin keinoin, esimerkiksi kehottamalla ja kannustamalla lapsia puhumaan
- ★ lastenryhmään voisi pyrkiä sisällyttämään toimintoja, jotka nostavat esiin ihmisten ja perheiden monenlaista erilaisuutta sekä lasten ja perheiden yleistä samanlaisuutta
- ★ voitaisiin kiinnittää huomiota kavereiden kanssa toimimiseen ja antaa työvälineitä, joilla selviytyä erilaisista ikätoverisuhteiden hankauskohdista

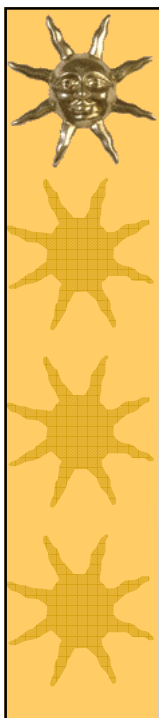
Ajatuksia vanhemman vaikeuksien työstämisestä

- * Yhteisymmärrys siitä, että ryhmässä ollaan siksi, että vanhemmilla on jotain pulmia elämässään ja he toivovat, että ryhmä auttaa lapsia ymmärtämään, mistä oikein on kysymys (→ei vielä mielenterveysongelmien määrittelyä ulkopuolelta)
- * Mistä lapset ovat huomanneet, että omalla vanhemmalla on/on ollut vaikeuksia? (→lasten kuvaustavat)
 - Mitä jutelleet vanhempiensa kanssa
- * Millä nimellä lapset haluavat kutsua vanhemman vaikeuksia? (→lapsen ”diagnoosi”, joka hyväksytään ryhmässä käytettäväksi kieleksi)
 - Asian työstäminen erilaisin toiminnallisina menetelmin
- * Vaikeuksia voidaan kuvata monilla nimillä. Aikuiset puhuvat niistä sellaisilla sanoilla kuin masennus tms. ...
- * Opaskirjallisuuden yms. käyttäminen

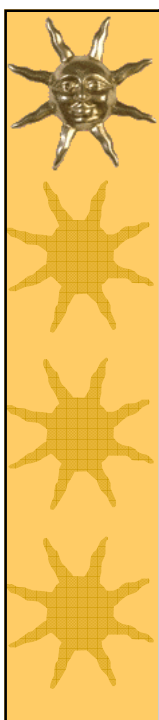
Lapsen subjektiivisen ongelmakokemuksen välittyminen

- * Kuvaukset, joissa tulee näkyviin lapsen tulkinta ongelmasta jotenkin häntä itseään koskevana
 - a) Toimeentuloon liittyvät kuvaukset
 - ❖ Lähes kaikki lapset puhuvat
 - b) Vanhemman ongelmien sosiaalinen arkaluontoisuus
- * Paljon puhetta kiusaamisesta

Miten käsittelyyn lasten omat kysymykset?

- ★ **Mielenterveysongelmien yleisyys - Perheiden erilaisuus ja samanlaisuus**
 - toiminnalliset keinot: esimerkiksi erilaisten perheiden taulu ”tilastotietojen” (mt-ongelmat, työttömyys, erot, yms.) pohjalta?
- ★ **Kaverivuorovaikutuksen keinojen käsittely**
 - Luotettavat kaverit, miten heidän kysymyksiinsä voisi vastata (esimerkiksi miksi vanhempi ei ole työssä)
 - Miten voi toimia, jos kiusataan?

Huomioitavaa

- ★ **Lapsen sosiaalinen tietoisuus ja tulkinnat tilanteessa**
 - Lapsi-aikuinen –suhde: valta, kontrolli
 - Kuvatessaan vanhempaansa lapsi on suhteessa tähän – millaiseen suhteeseen lapsi asetetaan hänelle esitettyjen kysymysten myötä
 - Ryhmässä mukaan ikätovereiden joukkoon asettuminen
- ★ **Herkkyys ja kiinnittyminen lapsen omiin kuvaamisen tapoihin**
- ★ **Tunteiden ja tunnesuhteiden välittyminen kertomisen kautta**